



**ARXIV HUJJATLARINI RAQAMLASHTIRISH VA ULARNI ONLAYN
SAQLASH: INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR VA KELAJAK
ISTIQBOLLARI**

Mo‘minov Nodirbek Botir o‘g‘li

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

e-mail: mominovnodir04@gmail.com

Tel: +998902494943

Annotatsiya: Mazkur maqolada arxiv hujjatlarini raqamlashtirish jarayoni, bu boradagi zamonaviy texnologiyalar va ularning qo‘llanilishi tahlil qilinadi. Raqamlashtirish nafaqat hujjatlarni saqlash xavfsizligini ta'minlash, balki ularga tezkor va qulay kirish imkoniyatini yaratadi. Maqolada sun'iy intellekt, bulutli texnologiyalar, blokcheyn va optik belgi tanish (OCR) kabi innovatsion vositalarning arxivlash ishlarida qo‘llanilishi yoritiladi. Shuningdek, raqamlashtirish jarayonida yuzaga keladigan muammolar va ularni hal etish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot davomida ushbu texnologiyalarning davlat boshqaruvi, ilmiy-tadqiqot ishlari va madaniy merosni asrashdagi o‘rni ham tahlil qilinadi. Maqola yakunida kelajakda raqamli arxiv tizimlarini rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari va istiqbollari bayon etiladi.

Kalit so‘zlar: raqamlashtirish, arxiv hujjatlari, onlayn saqlash, innovatsion texnologiyalar, bulutli texnologiyalar, sun'iy intellekt, blokcheyn, OCR texnologiyasi, raqamli arxiv, hujjatlarni raqamli formatga o‘tkazish, axborot xavfsizligi, madaniy merosni saqlash

KIRISH

Bugungi kunda milliy arxivlarimiz tizimi doirasidagi arxivlarimizda hujjatlarni saqlash, tartiblash eng dolzarb muammolar qatorida sanaladi. Shundan ham bilsak bo‘ladi ushbu jarayon murakkab va ahamiyatlidir. Arxivlarda arxiv hujjatlarini saqlash me‘yoriy sharoitlarni yaratish, me‘yoriy tartiblarga rioya etish va hujjatlarni saqlovini to‘g‘ri tashkil etish, yo‘qolishi va o‘g‘irlanishini bartaraf etuvchi, shuningdek ularning normal fizik holatini saqlab turuvchi tadbirlar kompleksi orqali ta‘minlanadi.

Axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan hozirgi davrda hujjatlarni raqamlashtirish va ularni raqamli muhitda saqlash masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, tarixiy, ilmiy, madaniy va rasmiy hujjatlarning yo‘qolib ketishini





oldini olish, ularni keng ommaga yetkazish hamda samarali boshqaruv tizimini shakllantirishda raqamlashtirish jarayonlari muhim o‘rin tutadi. An’anaviy qog‘ozli arxiv tizimi ko‘plab cheklovlarga ega bo‘lib, vaqt, joy va saqlash xarajatlari nuqtai nazaridan zamonaviy talablar darajasida emas. Shu bois, innovatsion texnologiyalar — xususan, sun‘iy intellekt, bulutli saqlash tizimlari, optik belgi tanish (OCR) va blokcheyn kabi texnologiyalar asosida raqamlashtirish jarayonini yo‘lga qo‘yish katta ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur maqolada arxiv hujjatlarini raqamli formatga o‘tkazishning texnologik yechimlari, amaliy afzalliklari, mavjud muammolari va ularni hal qilish yo‘llari tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu sohadagi global tendensiyalar va O‘zbekiston misolida kelajakdagi rivojlanish istiqbollari ko‘rib chiqiladi.

ASOSIY QISM

Axborot texnologiyalari rivojlanib borayotgan bir davrda arxiv hujjatlarini raqamlashtirish va ularni onlayn saqlash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayon hujjatlarning saqlanish muddatini uzaytirish, ulardan foydalanish qulayligini oshirish va hujjatlarni keng auditoriyaga taqdim etish imkonini yaratadi. An’anaviy qog‘ozli arxiv tizimi turli cheklovlarga ega bo‘lib, vaqt, joy va moddiy resurslar nuqtai nazaridan samarador emas. Shu bois, raqamlashtirish orqaligina zamonaviy arxivlash talablariga javob berish mumkin. Arxiv hujjatlarini raqamlashtirish jarayoni bir necha bosqichlardan iborat bo‘lib, ular orasida hujjatlarni skanerlash, ularni optik belgi tanish (OCR) texnologiyasi orqali matnga aylantirish, raqamli bazaga joylashtirish va ularni kataloglashtirish muhim o‘rin tutadi. Bu orqali foydalanuvchilar zarur hujjatlarni tezkorlik bilan topa oladilar, ularni tahlil qilish, nusxalash yoki tahrirlash imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Zamonaviy texnologiyalar raqamlashtirish jarayonini ancha yengillashtirdi. Jumladan, optik belgi tanish (OCR) texnologiyasi yordamida qog‘ozli hujjatlarni raqamli va tahrirlanuvchi formatga o‘tkazish mumkin. Sun‘iy intellekt hujjatlarni avtomatik tarzda tartiblash, ularning mazmunini aniqlash, tarjima qilish va kontekstual izlash imkonini beradi. Bulutli texnologiyalar esa hujjatlarni xavfsiz va yirik hajmda saqlash, ulardan istalgan joyda foydalanish imkonini yaratadi. Shuningdek, blokcheyn texnologiyasi hujjatlarni soxtalashtirishdan himoya qiladi hamda ularning haqiqiylikini tasdiqlashda muhim vosita hisoblanadi. Raqamlashtirishning asosiy afzalliklaridan biri bu – saqlash xavfsizligi. Fizik eskirish, yong‘in yoki namlik kabi xavf-xatarlardan himoyalangan raqamli hujjatlar uzoq muddat saqlanishi mumkin. Shuningdek, raqamli arxivlar orqali hujjatlar soniyalar ichida topiladi, ulardan bir vaqtning o‘zida bir nechta foydalanuvchi foydalanishi mumkin. Bu esa vaqt va mehnat sarfini kamaytiradi. Shu bilan birga, raqamli tizimlar





ochiqlik va shaffoflikni ta'minlab, davlat boshqaruvida ham, ilmiy faoliyatda ham samaradorlikni oshiradi. Dunyo tajribasiga nazar tashlaydigan bo'lsak, Estoniya davlatida barcha hujjatlar yagona elektron platformaga joylashtirilgan bo'lib, barcha davlat xizmatlari raqamli tizim orqali boshqariladi. O'zbekiston ham bu borada sezilarli yutuqlarga erishmoqda. Jumladan, "Elektron hukumat" doirasida arxiv hujjatlarini raqamlashtirish, ularni onlayn saqlash va ochiq axborot tizimiga ulash ishlari bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Arxiv agentligi tomonidan tarixiy hujjatlarni raqamli formatga o'tkazish ishlari olib borilmoqda va AKT vazirligi bilan hamkorlikda zamonaviy platformalar yaratilmoqda. Shunga qaramay, raqamlashtirish jarayonida qator muammolar ham mavjud. Jumladan, texnik infratuzilmaning yetarli emasligi, malakali kadrlar tanqisligi, moliyaviy resurslarning cheklanganligi va normativ-huquqiy bazaning to'liq shakllanmaganligi raqamli arxiv tizimlarining joriy etilishiga to'sqinlik qilmoqda. Ushbu muammolarni hal etish uchun xorijiy tajribalardan foydalanish, texnologik sarmoyalarni jalb etish, sohaga oid qonunchilikni takomillashtirish va malakali mutaxassislarni tayyorlash bo'yicha aniq chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Yuqorida bayon etilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, arxiv hujjatlarini raqamlashtirish nafaqat texnologik yangilik, balki zarurat darajasiga chiqqan dolzarb masalalardan biridir. An'anaviy arxiv tizimi zamonaviy axborot muhitida samarali ishlay olmaydi, shuning uchun innovatsion texnologiyalar yordamida bu tizimni raqamli shaklga o'tkazish muhim ahamiyatga ega. Muhokama jarayonida aniqlanganki, raqamlashtirish orqali hujjatlarning xavfsizligi ta'minlanadi, ularni izlash, tahlil qilish, saqlash va ulardan foydalanish samaradorligi ortadi. Bu jarayon axborotga ochiqlik, boshqaruvda shaffoflik, ilmiy tadqiqotlar va madaniy merosni saqlashda katta foyda keltiradi. Ayniqsa, sun'iy intellekt, bulutli texnologiyalar, OCR va blokcheyn kabi ilg'or texnologiyalar raqamli arxiv tizimini kuchli va ishonchli qiladi. Shuningdek, dunyo va mintaqaviy tajriba shuni ko'rsatmoqda-ki, raqamlashtirish jarayonini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun kuchli texnik baza, malakali mutaxassislar, barqaror moliyaviy manbalar va to'liq huquqiy asoslar muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston sharoitida bu boradagi ishlar bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda, ammo tizimli yondashuv, davlat dasturlarining uzluksizligi va xorijiy tajribaning puxta o'rganilishi kelajakda bu sohaning rivojlanishini yanada tezlashtiradi. Natijada, raqamli arxiv tizimlarini joriy etish orqali:

- Hujjatlar xavfsiz va uzoq muddatli saqlanishi ta'minlanadi;
- Foydalanuvchilar uchun hujjatlarga tez va qulay kirish imkoniyati yaratiladi;





- Davlat boshqaruvida shaffoflik va ishonchlilik oshadi;
- Ilmiy va madaniy merosni saqlab qolish bo'yicha kuchli zamin yaratiladi.

Kelajakda arxiv tizimini to'liq raqamlashtirish va onlayn xizmatlar bilan integratsiyalash orqali O'zbekiston raqamli transformatsiya yo'lida katta yutuqlarga erishishi mumkin. Buning uchun esa soha vakillari, IT mutaxassislari va davlat idoralari o'rtasidagi hamkorlikni yanada kuchaytirish zarur.

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, arxiv hujjatlarini raqamlashtirish va ularni onlayn saqlash bugungi raqamli davrda muhim strategik yo'nalishlardan biriga aylanmoqda. Innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi – xususan, OCR, sun'iy intellekt, bulutli texnologiyalar va blokcheyn — arxiv ishlarini samarali, xavfsiz va qulay qilish imkonini bermoqda. Raqamlashtirish orqali hujjatlarning saqlanish darajasi oshadi, ularga tezkor va masofaviy kirish imkoniyati yaratiladi, shuningdek, boshqaruv tizimida ochiqlik va shaffoflik ta'minlanadi. Bu nafaqat davlat idoralari, balki ilmiy muassasalar, kutubxonalar, arxivchilar va keng jamoatchilik uchun katta ahamiyatga ega. O'zbekiston sharoitida bu jarayon bosqichma-bosqich rivojlanmoqda. Ammo uning yanada samarali amalga oshirilishi uchun texnik infratuzilmani mustahkamlash, malakali kadrlar tayyorlash, moliyalashtirishni kengaytirish va ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish zarur. Kelajakda to'liq raqamli arxiv tizimiga o'tish orqali mamlakatimizda ilmiy, tarixiy va huquqiy merosni saqlash va undan foydalanish madaniyatini yangi bosqichga olib chiqish mumkin bo'ladi. Shu bois ushbu yo'nalishdagi islohotlarni davom ettirish strategik ahamiyatga egadir.

FOYDANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.I.A.Alimov.Arxivshunoslik.Toshkent-2015.
- 2.U.Jumayev.O'zbekistonda arxiv ishi tarixi.Toshkent."Turon-iqbol"-2016
- 3.M.M.Is'hoqov,I.B.Xudaynazarov,"Yordamchi tarixiy fanlar"T.:“Noshir”.2019.

